

احکام حجاب و عفت در گلستان مرجعیت ..**مشخصات کتاب**

سرشناسه: احمدی جلفایی حمید، ۱۳۵۷-

عنوان و نام پدیدآور: احکام حجاب و عفت در گلستان مرجعیت .. / حمید احمدی

جلفائی

مشخصات نشر: قم آستانه مقدسه قم انتشارات زائر، ۱۳۸۲

مشخصات ظاهری: ۱۶۷ص.

فروست: آستانه مقدسه قم انتشارات زائر؛ ۷۳.

شابک: ۷۵۰۰ریال ۱۹۳۷، ۹۶۴۶۴۰؛ ۸۰۰۰ریال (چاپ دوم)

یادداشت: چاپ دوم: بهار ۱۳۸۴.

یادداشت: کتابنامه ص ۱۶۵ - ۱۶۷؛ همچنین به صورت زیرنویس

موضوع: حجاب -- فتواها

موضوع: فتواهای شیعه -- قرن ۱۴

رده بندی کنگره: BP/۱۸۳/۹/الف۳۵۶الف ۳ ۱۳۸۲

رده بندی دیویی: ۳۴۲۲/۲۹۷

شماره کتابشناسی ملی: م ۸۲-۱۹۷-۳۰

حجاب از دیدگاه فقهای متأخر

ستر در نماز زن باید در موقع نماز تمام بدن حتی سر و موی خود را بپوشاند، ولی پوشاندن صورت به مقداری که در وضو شسته می شود و دستها تا میچ و پاها تا میچ، لازم نیست اما برای آنکه یقین کند که مقدار واجب را پوشانده است، باید مقداری از

اطراف صورت و قدری پایین تر از میچ را هم بپوشاند. ۲* بر زن واجب است، گردن و زیر چانه خود را حتی بنابر احتیاط واجب مقداری از زیر چانه را که بعد از بستن روسری دیده می شود، بپوشاند. ۳- کنیز و دختر بچه - در پوشش نماز - مانند زن حرّ و بالغ می باشند. جز آنکه پوشاندن سر و مو و گردن بر این دو واجب نیست. ۴- هر گاه انسان در بین نماز بفهمد که قسمتی را که باید بپوشاند، پیدا است، باید فوراً آن را بپوشاند به شرط اینکه کاری که صورت نماز را بر هم می زند، بجا نیاید و چنانچه پوشاندن آن زیاد طول بکشد، احتیاط واجب آن است که خود را بپوشاند و نماز را تمام کرده و دوباره بخواند. ۵- هر گاه بعد از نماز بفهمد که مقدار واجب را در حال نماز نپوشانده، نمازش صحیح است. ۶ بنابر آنچه گفته شد، در می یابیم که زن در غیر حال نماز، هنگامی که در معرض دید نامحرم قرار گیرد، لازم است تمام بدنش را بپوشاند بجز دو مورد: یکی دستها تا میچ و دیگر صورت به اندازه ای که در وضو، شستن آن واجب است، ۷، در حال نماز نیز اگر در معرض دید نامحرم قرار گرفت، همین حکم را دارد و اگر جایی نماز می خواند که در معرض دید نامحرم نیست، بایستی تمام بدن خود را بپوشاند بجز سه مورد که اگر نپوشاند، نمازش صحیح است: الف: صورت به اندازه ای که در وضو، شستن آن واجب است.

ب: دستها تا میچ

ج: کف و روی پاها تا قوزک پا

نپوشاندن عضو در موارد یاد شده نیز تا زمانی جایز است که با قصد ریه ۸ و تلذذ به آن ننگرند و گرنه برای پرهیز از گناه، پوشیدن آن موضع نیز لازم است و همچنین آن عضو دارای زینت نباشد و الا پوشش آن مقدار هم لازم است. ۹ خوب است با هم نگاهی بر نظرات مذاهب پنجگانه بیفکنیم:

مذاهب اتفاق دارند ۱۰ که هر زن و مردی باید خود را در حال نماز بپوشاند، همانطور که از بیگانه در غیر نماز می پوشاند، ولی اختلاف دارند در آنچه بیش از آن زن باید

پوشاند صورت و دو دست یا چیزی از آن را که در حال نماز واجب است و در غیر آن واجب نیست و نیز آنچه بر مرد بیش از بین ناف و زانو باید پوشاند در حالی که آن در غیر حال نماز، واجب نیست.

حنفیه: بر زن است که روی دو دست و کف پا را پوشاند و بر مرد است که زانو را علاوه بر بین زانو و ناف پوشاند.

شافعیه و مالکیه: در حال نماز بر زن واجب است که صورت و روی و پشت دو دست را پوشاند.

حنابله: جز کشف صورت برای او جایز نیست.

امامیه: آنچه بر هر زن و مرد در حال نماز واجب است، در غیر نماز هم واجب است هر چند ناظر بیگانه باشد، بر زن جایز است صورت خود را در حال نماز به مقدار شستن وضو و نیز دو دست را تا میچ و دو پا را تا ساق باز بگذارد و نیز باید عورتین خود را پوشاند و افضل بین ناف تا زانو است. پرسش و پاسخ سوال ۱: مگر خداوند به زنها نامحرم است که زن گر چه در اتاق هفتم و در بسته و تاریک نماز بخواند، بایستی خود را پوشاند؟

جواب: اولاً "فلسفه همه احکام الهی برای ما روشن نیست.

ثانیا: شاید حکمت دستور الهی این باشد که این بهترین حالت نزد خداوند است و با بهترین وضع نزد او حاضر شود و به عبادت پردازد و یا اینکه خود، بهترین تمرین برای حجاب به شمار می‌رود. ۱۱ سوال ۲: آیا پوشش زن در نماز باید طوری باشد که از هیچ طرف، بدن او دیده نشود؟

ج: از تمام اطراف باید پوشش داشته باشد مگر جاهایی که از قسمت پایین قابل دیدن باشد. فرضا اگر زن بدون روسری و یا مقنعه نماز بخواند و طوری چادرش را روی صورتش بیاورد که زیر گلوش دیده نشود - اگر چه در هنگام رکوع ممکن است از زیر قابل دیدن باشد - اشکال ندارد و یا هنگامی که بر سطح یا پنجره‌ای ایستاده باشد به

طوری که عورتش را نبیند، اگر در آنجا ناظری باشد، اقوی و احتیاط واجب پوشاندن آن از تحت است. ۱۲ سوال ۳: چنانچه زن هنگام نماز یا پس از آن در یابد برخی از اندامش که پوشیدن آن لازم بوده، عریان مانده است، تکلیفش چیست؟

ج: نمازش صحیح است و اگر در میان نماز است، بایستی برای ادامه نماز آن را بپوشاند. ۱۳ اگر چه احتیاط واجب اعاده نماز است بعد از اتمام، مخصوصا اگر پوشانیدن محل، به زمان زیادی نیاز داشته باشد.

سوال ۴: چنانچه مدتی با پوششی نماز خوانده است و بعد دریافته که کافی نبوده (جهل به حکم است)، تکلیف چیست؟

ج: اگر احتمال بطلان نمی داده تا اینکه تحقیق کند، قضا ندارد. ۱۴ ستر مرد مردان باید عورتین خود را از مردان دیگر و ایضا از محارم خود بپوشانند بجز از همسران خود و پوشانیدن بقیه بدن از آنها واجب نیست ۱۵، لذا دکترا بودن از مستثنیات نیست و مردان باید عورتین خود را از دکترا نیز بپوشانند مگر در مقام اضطرار.

- مردان بنابر احتیاط مستحب باید مواضعی را که بطور معتاد مردان می پوشانند، از نامحرم بپوشانند خصوصا اگر بدانند نامحرمی به قصد لذت و ریبه به آنها نگاه می کند که پوشاندن آنها واجب می باشد. ۱۶ * - مرد باید بالاتر از میچ و سینه و پاهای خود را و مواضعی را که معمولا "مردان می پوشانند، از نامحرم که ناظر بر آنهاست بپوشاند و پوشاندن مواضع دیگر مثل سر، صورت و دست لازم نیست.

- پوشاندن هر جای بدن به قصد به حرام انداختن نامحرم حرام است. ۱۷ - برهنه کردن بدن به قصد لذت و ریبه در مقابل محارم و دیگران حرام است. ۱۸ * - لذا اگر مردی بازو و سینه و یا بدن خود را به قصد آنکه نامحرمی به او نگاه بکند، باز بگذارد و یا پیراهن نازک بدن نما پوشد به قصد آنکه نامحرم به او نگاه کند، حرام است و باید از آن اجتناب نماید، لذا اگر لباس آستین کوتاه بپوشد نه به قصد حرام انداختن دیگری اگر چه علم داشته باشد دیگری به حرام می افتد بنابر احتیاط مستحب، نباید چنین لباسی

پوشد.

* اما در مورد بچه ها، بچه ها یا ممیزند یا غیر ممیز:

- اگر بچه ها ممیز نیستند چه پسر و چه دختر پوشش از آنها واجب نیست حتی عورتین.

- اگر بچه ها ممیز هستند، مرد باید عورتین خود را از آنها مطلقا بپوشاند. ۱۹ پرسش و

پاسخ

سوال ۱: آیا خانمهای نامحرم می توانند برای مردان آمپول بزنند و یا فشار خون گرفته و یا عکسبرداری کنند؟

ج: اگر مستلزم لمس و یا نگاه به بدن مرد باشد، جایز نیست مگر در مقام اضطرار. ۲۰

سوال ۲: آیا پوشیدن مایو یا لباسهای زیر که حجم عورتین پیدا است لکن پوست بدن پیدا نیست، برای پوشش در مقابل دیگران کافی است؟

ج: اگر مفسده ای بر آن مترتب نباشد، اشکالی ندارد. ۲۱ سوال ۳: پوشیدن پیراهنی که آستین آن بالای آرنج می باشد برای مردان چه صورتی دارد؟

ج: بر مردها پوشاندن بدن خود از دیدن زن نامحرم واجب نیست ولی اگر بداند که در معرض دید نامحرم قرار می گیرد و نگاه می کنند جهت تحرز از معاونت بر اثم باید

دستها تا مچ را بپوشاند. ۲۲ ستر زن از نامحرم

- پوشیدن بدن از نامحرم بالغ، سوای صورت و دستها، واجب است و صورت و دستها

را نیز اگر دریابد که با قصد لذت و ریه نگاه می کنند، پوشیدن آن واجب است. ۲۳

- خانمها نمی توانند خود را برای آمپول زدن و یا فشار خون و یا نبض گرفتن و

غیره در مقابل نامحرم بالا بزنند، مگر در مقام اضطرار. ۲۴ ستر زن از بچه - بچه ها یا به سن تمیز رسیده اند یا نرسیده اند:

اگر به سن تمیز نرسیده باشد، پوشیدن بدن حتی عورتین از او واجب نیست.

و اگر به سن تمیز رسیده باشد یا دختر است یا پسر:

اگر دختر باشد، خانمها باید عورتین خود را بپوشانند. و اگر پسر باشد (محرم یا نامحرم)

در صورتی که ممیز محرم باشد، پوشیدن عورتین برای خانمها لازم است و اگر نامحرم باشد، علاوه بر اینکه بر خانمها واجب است عورتین خود را از آنها بپوشانند، بنا بر احتیاط واجب باید تمام بدن خود، به استثنای وجه و کفین را از آنها بپوشانند. ۲۵

* پوشیدن بدن از نامحرم غیر بالغ، ممیز بجز قرص صورت و دستها تا میچ - بخصوص پسر بچه‌ای که نزدیک بلوغ است - واجب است. لذا در حمامهای عمومی در برخی از روستاها که زنها پسر بچه‌های ممیز خود را همراه می‌آورند، بایستی از این کار جلوگیری شده و پوشش را رعایت کرد. ۲۶ پرسش و پاسخ س ۱: گفته شد که باید زن از پسر بچه ممیز خود را بپوشاند، بفرمایید ممیز بودن پسر بچه از چه راه و یا راههایی شناخته می‌شود؟

ج: مطالبی که بزرگترها می‌فهمند و اطفال آنها را درک نمی‌کنند اگرچه به حدی برسد که آن مطالب را تشخیص بدهد، او را ممیز می‌گویند. ۲۷

س ۲: آیا شوهر خواهر و برادر شوهر همچون باقی نامحرمند و حکم خود پوشی از آنان نیز مانند دیگران است؟

ج: آنها مانند باقی نامحرمند و در حکم، با آنها تفاوتی ندارند و همانگونه که زن از دیگر نامحرمان خود را حفظ می‌کند، از آنان نیز خود را باید حفظ کند؛ فرضا نمی‌تواند با پای بدون جوراب عبور کند. ۲۸

س ۳: چنانچه بپوشاندن وجه و کفین، فسادی را برای زن در جامعه به بار آورد، آیا پوشاندن آن دو، واجب می‌شود یا نه؟

ج: در فرض سؤال واجب است. ۲۹

س ۴: کسی که از روی احتیاط که مبادا بپوشیدن وجه و کفین فسادی را باعث می‌شود، آن را بپوشاند، آیا امر مستحبی را به جا آورده است یا نه؟

ج: احتیاط خوبی انجام داده است. ۳۰

س ۵: آرایشگری که زنها را آرایش می‌کند و می‌داند زن، خود را به نامحرم نشان

می دهد، چه حکمی دارد؟

ج: اگر به قصد نشان دادن به نامحرم او را آرایش می کند، اعانت بر اثم است و حرام ولی اگر علم دارد و بدون قصد، عیبی ندارد. ۳۱

س ۶: آیا برای زن در عده رجعیه، حفظ حجاب از شوهر واجب است؟

ج: ستر واجب نیست بلکه در روایات امر شده به خضاب و اکتحال و تزئین و اظهار زینت و تشویق زوج به رجوع. ۳۲

س ۷: آیا پوشیدن مانتو و شلواری که حجم بدن و یا برجستگی های آن را در مقابل نامحرم آشکار می کند، جایز است؟

ج: از جهت حجاب و ستر، کافی است ولی چنانچه پیدا بودن حجم یا برجستگیهای بدن باعث ریبه و مفسده باشد، باید بپوشاند. ۳۳ (آیات عظام: امام، آیه الله گلپایگانی)

س ۸: آیا خانمها می توانند بدون تحقیق کردن از وجود دکتر زن، نزد دکتر مرد بروند؟
ج: جایز نیست. (آیات عظام: امام، اراکی، گلپایگانی)

س ۹: در شهر ما، هم دکتر زن هست و هم دکتر مرد، لکن دکتر مرد حاذقتر است؛ آیا خانمها می توانند نزد دکتر مرد بروند؟

ج: در صورتی که دکتر زن نتواند مداوا کند، اشکالی ندارد. (آیات عظام: امام، اراکی، گلپایگانی)

س ۱۰: آیا نمایان بودن کف پا، روی پا، قوزک پا و یا پاشنه پا از مردان نامحرم جایز است؟

ج: جایز نیست. (استفتاء از آیات عظام: امام، اراکی، گلپایگانی)

* لذا خانمها نمی توانند با پای بدون جوراب در مقابل نامحرم رفت و آمد کنند و یا با این وضع برای خرید چیزی به مغازه نزدیک بروند و یا اگر نامحرم در خانه است، بدون جوراب، در مقابل او ظاهر شوند؛ اگر چه نامحرم برادر شوهر، شوهر خواهر و یا فرد دیگری باشد.

س ۱۱: اگر شخصی از دختری از بستگان خود خواستگاری کند و دختر قبول نکند ولی پس از آن هم یکدیگر را ملاقات کنند، در صورتی که آن پسر هنوز مجرد باشد، آیا دختر باید بیشتر از حد واجب، حجاب را رعایت کند؟

ج: از هر کاری که موجب مفسده و گناه می شود، باید پرهیز کرد. (آیات عظام: امام، اراکی، گلپایگانی)

به عنوان نتیجه می توان گفت: نمایان بودن زیر چانه، گردن، گوش، سینه، دستها تا بازو برای خانمها جایز نیست و باید این مواضع را از نامحرم بپوشانند. خانمها در منزل و یا اماکنی که نامحرم است، هنگام برداشتن چیزی از بلندی یا گرفتن چیزی از دست نامحرم و یا تعارف کردن میوه و غیره به نامحرم و یا غذا خوردن در مقابل او و یا در هنگام خرید اجناس از مغازه ها و یا هنگام حمل بار باید کاملاً مراقب باشند زیرا احتمال عقب رفتن آستین و کنار رفتن پوشش دست، پا و دیگر اعضا زیاد است. انواع لباسهای زینتی

الف: زنان در حجاب اسلامی، نوع لباس و رنگ آن تفاوت نمی کند بلکه پوشاندن تمام بدن غیر از صورت و دستها تا مچ است. پوشیدن لباسهای زینتی هر چند بدن آشکار نباشد، جایز نیست؛ لذا برای زنان، پوشانیدن موهای مصنوعی و زینتهای مصنوعی مثل دستبند، گردنبند نیز لازم است. البته در غیر حال نماز، در مقابل نامحرم؛ ولی در حال نماز پوشاندن آنها لازم نیست. پرسش و پاسخ س ۱: آیا برای زنان پوشیدن کفش صدادار، به طوری که موقع راه رفتن، صدای آن را نامحرم بشنود، اشکال دارد؟

ج: در صورتی که مفسده ای بر آن مترتب شود، اجتناب از آن لازم است. ۳۴
س ۲: اگر خانمی بداند نامحرمی با قصد لذت و ریبه به دست و صورت او نگاه می کند - اگر چه وجه و کفین او زینت نداشته باشد - آیا پوشاندن آنها لازم است؟
ج: بله، باید این دو موضع را از نامحرم بپوشاند.

*لذا رفتن به مکانی که زن می‌داند نامحرم به قصد لذت به او نگاه می‌کند، جایز

نیست. ۳۵

س ۳: مراد از زینت چیست؟

ج: هر چیزی که عرفا زینت محسوب گردد، به آن زینت گویند. ۳۶

س ۴: آرایش کردن خانمها در بیرون از خانه و یا محل کار یا درس چه صورتی دارد؟

ج: آیه‌الله اراکی: بر زن واجب است، زینت خود را از نامحرم بپوشاند.

- آیه‌الله گلپایگانی: جایز نیست.

- آیه‌الله خامنه‌ای: اصل آرایش اشکال ندارد ولی واجب است در برابر نامحرم

بپوشاند. ۳۷

س ۵: اگر بانوان سرمه را نه برای زینت بلکه به خاطر فوایدی که از نظر طبی در آن

وجود دارد، بزنند آیا در مقابل نامحرم در این صورت باید بپوشانند؟

ج: اگر عرفا زینت محسوب شود باید بپوشاند، قصد زینت داشته باشد یا نداشته

باشد. ۳۸ (استفتاء آیات عظام: امام، اراکی، گلپایگانی)

س ۶: آیا شرعاً زنی که مشخص است ابروانش را برداشته، برای رعایت اصول حجاب

کامل، حتماً باید آن را بپوشاند یا می‌تواند آن را نمایان کند.

ج: باید بپوشاند. ۳۹

س ۷: آیا بند انداختن صورت برای خانمها زینت محسوب می‌شود؟

ج: امام و آیه‌الله گلپایگانی: بله! زینت است و باید از نامحرم بپوشاند. ۴۰

- آیه‌الله اراکی: در صورتی که عرفا زینت باشد، پوشیدن آن از نامحرم واجب است.

* لذا خانمها می‌توانند همان قسمتی از صورت یا دست را که زینت کرده‌اند، بپوشانند

و پوشاندن بقیه صورت واجب نیست، البته بنا به نظر آیه‌الله گلپایگانی، بنا بر احتیاط

واجب، وجه و کفین باید از نامحرم پوشیده شود چه زینت داشته باشد، چه نداشته باشد.

پس داشتن انگو، دستبند، انگشتر، بلند کردن ناخن، لاک زدن، حنا گرفتن و بعضی

ساعت‌های مچی که برای زینت استفاده می‌شود، پوشیدن بعضی دستکش‌های توری برای زینت، همگی از زینتهای دست به شمار می‌آید و باید آنها را از نامحرم پپوشاند که در مسأله پوشش فرقی بین نامحرمها نیست؛ چه فامیل نزدیک و چه غریبه، خانمها باید در مجالس و میهمانیهای فامیل و یا غیر آن وجه و کفین خود را پپوشانند و یا از زینت کردن آن پرهیز کنند.

س ۸: خانمی هستم که حلقه ازدواج خود را نه برای زینت بلکه برای یادگاری و

وفاداری به شوهرم دست کرده‌ام آیا پپوشاندن آن از نامحرم واجب است؟

ج: به دست کردن هرگونه حلقه‌ای زینت محسوب می‌شود و پپوشاندن آن از نامحرم

واجب است. ۴۱ (استفتاء از آیات عظام: امام، اراکی، گلپایگانی)

س ۹: آیا فرقی بین آرایش کردن هست؟ و اگر کسی بسیار بد زینت کرد، باید از

نامحرم پوشیده شود؟

ج: زینت کردن به زشتی و زیبایی نیست هر چه که عرفا به آن زینت گویند، باید از

نامحرم پپوشاند. ۴۲ (استفتاء از آیات عظام: امام، اراکی، گلپایگانی)

س ۱۰: آیا عطر زدن و یا خوشبو کردن به وسیله مواد و مایعات دیگر، برای آقایان و

خانمها در صورتی که بوی آن به مشام نامحرم برسد، اشکال دارد؟

ج: عطر زدن اشکالی ندارد ولی اگر عطر زدن بانوان موجب مفسده و تحریک باشد،

جایز نیست ۴۳. - البته بنا به نظر آیه‌الله گلپایگانی اگر به قصد جلب توجه نامحرم باشد،

اشکال دارد.

س ۱۱: آرایش کردن زن برای غیر همسر در بعضی مجالس زنانه مثل عروسی چه

حکمی دارد؟

ج: در صورتی که نامحرم او را نبیند، اشکالی ندارد. ۴۴ (استفتاء از آیات عظام: امام،

اراکي، گلپایگانی)

س ۱۲: پپوشاندن زینت و زیورهای صورت و دست در نماز در جایی که نامحرم نیست،

آیا لازم است؟

ج: واجب نیست.

س ۱۳: در جایی که نامحرم به قصد ریبه و تلذذ به زن نگاه کند و یا صورت و دستهایش زینت دارد، اگر صورت و دستها را نپوشیده با همان حال نماز بخواند چه حکمی دارد؟

ج: اگر چه کار حرامی انجام داده ولی نمازش صحیح است. ۴۵.

ب: مردان

۱- طلا ۲- حریر ۳- ابریشم ۱- طلا پوشیدن لباس طلا بافت برای مرد حرام است و نماز با آن باطل است ولی برای زن در هر حال اشکالی ندارد لذا به دست کردن حلقه طلا یا به گردن انداختن آن و یا ساعت و دگمه، عینک طلا و یا هر چیز زینتی دیگر که طلا باشد، جایز نیست. ۴۶.

- طلای سفید حکم طلای زرد را ندارد، پوشیدن آن برای مرد اشکالی ندارد مگر آنکه همان طلای زرد باشد که رنگ آن تغییر کرده باشد. ۴۷.

- مسأله زینت کردن به مطلا، در صورتی که صدق طلا بر آن نشود، اشکال ندارد. ۴۸.

- اگر چیزی ممزوج از طلای زرد و فلز دیگری باشد، اگر طلای زرد در آن حل شده

باشد به طوری که طلای زرد بر آن صدق نکند، حکم طلای زرد را ندارد. ۴۹.

- اگر مردی شک کند که چیزی از جنس طلاست یا نه، استفاده کردن از آن برای او

اشکال ندارد. ۵۰.

- اگر مردی نداند که انگشتر یا لباسش از طلاست و با آن نماز بخواند، نمازش صحیح

است اما اگر فراموش کند این مسأله را و با آن نماز بخواند، بنابر احتیاط واجب نمازش

باطل است. ۵۱.

- محکم کردن دندانها با طلا و پر کردن با طلا بلکه روکش طلا به آنها نمودن و یا از

طلا دندان مصنوعی گذاشتن در نماز بلکه در غیر نماز هم اشکال ندارد اما در مورد

دندانهایی مثل ثنا یا که پیدا هستند اگر قصد تزئین و زیبایی شود، خالی از اشکال نیست و بنا بر احتیاط واجب باید از آن اجتناب شود و همچنین قاب ساعت را از طلا قرار دادن و همراه داشتن آن در نماز، اشکالی ندارد ولی اگر زنجیر ساعت از طلا باشد و آن را به گردن و یا به لباس بیاویزد، نماز خواندن با آن مشکل است بر خلاف آنکه آویزان نباشد اگر چه همراه نماز گزار در جیبش باشد، که اشکالی ندارد. ۵۲

س ۱: انگشتر طلا در نماز در دست مرد چه صورتی دارد؟

ج: حرام است ولی حرام نیست همراه داشتن طلا در نماز چه سکه دار باشد یا نباشد. ۵۳

۲- حریر س ۲: اگر لباس نماز گزار حریر باشد چه صورتی دارد؟

ج: از برای مردان، حرام و مبطل نماز است در صورتی که پهنای آن از چهار انگشت

زیاده باشد و اما برای زنان مباح و جایز است چه در نماز و چه در غیر نماز. ۵۴

- چیزی که نماز در آن تمام نمی شود مانند بند شلوار و عرقچین بنا بر احتیاط واجب نباید

از حریر خالص باشد. ۵۵-۳- ابریشم - لباس مردان، ابریشم خالص نباشد. حتی پوشیدن

آن برای آنان در غیر نماز هم جایز نیست اگر چه بنا بر احتیاط واجب، به تنهایی با آن

نشود نماز خواند، مثل بند شلوار و کلاه و مقصود از ابریشم آن است که شامل پيله هم

می شود و برای زنان حتی در نماز و برای مردان در ضرورت و در جنگ جایز است. ۵۶

- اگر تمامی یا نیمی از آستر لباس از ابریشم خالص باشد، پوشیدن آن برای مرد جایز

نیست. ۵۷

- آنچه بر مردان حرام است، خصوص پوشیدن ابریشم است، فرش کردن و روی آن

سوار شدن و خود را به آن پیچیدن یعنی در وقت خواب، زیر آن رفتن مانعی ندارد و

دکمه لباس و نشانه های آن و نخها و قیطانهایی که در لباس قرار داده می شود، از ابریشم

باشد، اشکال ندارد کما اینکه دستمال روی جراحات و دمل گونه ها و پارچه ای که

مسلوس البول است (از آن جهت نگهداری بول استفاده می کنند) از ابریشم باشد،

اشکالی ندارد، بلکه وصله زدن لباس و حاشیه دوزی آن با ابریشم در صورتی که آن

قدر زیاد باشد که پوشیدن حریر به آن صدق کند، اشکال ندارد، اگر چه در حاشیه دوزی احتیاط این است که از این مقدار بیشتر نباشد. ۵۸.

- آنچه حرام است، پوشیدن ابریشم محض است، لذا پوشیدن ابریشمی که با چیزی مخلوط است، اشکال ندارد و معیار آن است که عرفاً ممزوج بودن صدق کند که از خالص بودن به در آید اگر چه آن چیز یک درهم باشد ۵۹ و آن غیر ابریشم باید چیزی باشد که نماز در آن صحیح است بنابراین کفایت نمی کند که با پشم و کرک حیوان حرام گوشت، مخلوط باشد؛ اگر چه مخلوط بودن با اینها برای رفع حرمت پوشیدن، کفایت می کند، البته پوشیدن لباسی که از تابیده ابریشم و طلا بافته شده، حرام است همانگونه که نماز در آن صحیح نیست.

- اگر شك کند که چیزی ابریشم است یا غیر ابریشم، پوشیدن و نماز با آن جایز است و چیزی به نام "شعری" برای کسی که حقیقت آن را نمی داند از قبیل آن است که در ابریشم بودن شك دارد پس نماز با آن جایز است و همچنین است اگر شك کند که ابریشم خالص است یا با چیزی مخلوط است، می تواند با آن نماز بخواند هر چند احتیاط آن است که از آن اجتناب نماید. ۶۰.

- پوشیدن ابریشم برای بچه، اشکال ندارد، لذا اگر ولی به بچه ابریشم پوشاند حرام نیست و بعید نیست که نماز بچه در لباس ابریشمی صحیح باشد. ۶۱.

- اگر دستمال ابریشمی و مانند آن در جیب مرد باشد حرام نیست و نماز را باطل نمی کند. ۶۲.

- در حال اضطرار و ناچاری، پوشیدن لباس ابریشمی خالص و طلا بافت و لباس غصبی و یا لباسی که از مردار است، مانعی ندارد و می تواند با آن نماز بخواند. ۶۳.

* مذاهب اتفاق نظر دارند که پوشیدن ابریشم و طلا برای مردان حرام و برای زنان جایز است زیرا پیامبر اکرم «صلی الله علیه و آله» فرمودند: لباس طلا و حریر برای مردان امتم حرام و برای زنان آنها حلال است.

امامیه: خواندن نماز با ابریشم خالص یا لباس طلا دار مانند کمر بند، کلاه، جوراب و انگشتر طلا برای مردان صحیح نیست ولی در حال جنگ یا در حال بیماری اگر با آن نماز بخوانند، جایز است.

شافعیه: اگر مردی با لباس حریر یا روی فرش حریر نماز گذارد، حرام است ولی نمازش صحیح است. ۶۴ پی نوشتها: - اگر مردی نداند یا فراموش کند که انگشتری یا لباسش از طلا است و با آن نماز بخواند، نمازش صحیح است. (اراکی)

۱۷- کتاب استفتاء امام خمینی، گلپایگانی، اراکی

۱۸- همان مدرک

۱۹- عروۃ الوثقی، ج ۱، فی السترو الساتر، ص ۵۵۰

(۱)- در بعضی نسخه ها زینت ظاهری از نظر امام انگشتر و النگو و در بعضی دیگر صورت و دستها ذکر شده است.

۱۰- محمد جواد مفید، فقه تطبیقی، باب ستر صلاتی از دیدگاه مذهب خمسه

۱۱- رک به: «مسئله حجاب»، شهید مرتضی مطهری - «پوشش در اسلام»، محمد

محمدی اشتهاردی - «احکام بانوان»، محمد وحیدی

۱۲- عروۃ الوثقی، ج ۱ فی الستر، صفحه ۵۵۳، مسئله ۱۳ / تحریر، ج ۱، ص ۱۴۳، مسئله ۶، فی السترو الساتر

۱۳- عروۃ الوثقی، ج ۲، ص ۵، فی الخلل، مسئله ۸ / ج ۱، ص ۵۵۳، فی الستر، مسئله

۱۱ و ۱۲

۱۴- استفتاء حضرت آیه الله خمینی (قدس سره)

۱۵- عروۃ الوثقی، ج ۱، فی السترو الساتر، ص ۵۴۹، حضرت امام و آیه الله اراکی

۱۶- همان مدرک، و امام: عروۃ الوثقی، نکاح، مسئله ۵۱

۲- کتاب توضیح المسائل، حضرت آیه الله اراکی، مسئله ۷۸۳، باب ستر بدن در نماز /

توضیح المسائل، حضرت امام خمینی، م ۷۸۹، باب ستر در نماز / توضیح المسائل،

حضرت آیه الله مکارم شیرازی، باب ستر در نماز

۲۱- همان مدرک و کتاب استفتاءات امام، گلپایگانی

۲۲- استفتاء آیه الله خامنه ای

(۲۳) همچنین اگر وجه و کفین زینت داشته باشد. گلپایگانی: بنا بر احتیاط واجب باید

وجه و کفین را هم از نامحرم بپوشاند. (عروة الوثقی، ج ۱، فی الستر والساتر، ص ۵۵۰)

(۲۴) امام، گلپایگانی، اراکی، عروة الوثقی، ستر و ساتر، ص ۵۵۰؛ گلپایگانی، اراکی،

استفتاء

(۲۵) همان مدرک

(۲۶) توضیح المسائل، آیه الله خویی، م ۲۴۴۴؛ آیه الله خویی: زن باید بدن و موی خود را

از مرد نامحرم بپوشاند و بهتر آن است که بدن و موی خود را از پسری که بالغ نشده

ولی خوب و بد را می فهمد، بپوشاند.

(۲۷) کتاب استفتاءات حضرت امام (ره)

(۲۸) همان مدرک

۲۰- امام، توضیح المسائل، مسأله ۲۴۳۳ و عروة، باب نکاح، م ۱۹، استفتاء.

(۳۰) همان مدرک

(۳۱) توضیح المسائل حضرت آیه الله اراکی، بخش استفتاءات، ص ۵۲۴

(۳۲) همان مدرک، ص ۵۱۲

(۳۳) امام، آیه الله گلپایگانی: جوراب در صورتی که موجب جلب توجه اجنبی باشد

جایز نیست.

(۳۴) امام خمینی، استفتاء از کتاب احکام ازدواج ص ۱۹۴؛ کتاب احکام، روابط زن و

مرد، ص ۷۵.

(۳۵) عروة الوثقی، فی الستر و الساتر، ص ۵۵۱، م ۴؛ احکام روابط زن و مرد، م ۱۲۹،

ص ۸۸

- (۳۶) استفتاء امام، گلپایگانی، اراکی
- (۳۷) احکام روابط زن و مرد، ص ۷۵
- (۳۸) احکام روابط زن و مرد، م ۱۱۸، ص ۸۳
- (۳۹) احکام روابط زن و مرد، م ۱۱۹، ص ۸۴
- ۳- مسئله ۴ تحریر الوسیله، ج ۱
- ۴- مسئله ۵، تحریر الوسیله، ج ۱
- (۴۰) استفتاء از کتاب احکام ازدواج، ص ۱۹۵؛ کتاب احکام روابط زن و مرد، ص ۷۲
- (۴۱) احکام روابط زن و مرد، م ۱۲۳، ص ۸۶
- (۴۲) احکام روابط زن و مرد، م ۱۲۴، ص ۸۶
- (۴۳) استفتاء از آیات عظام: امام، اراکی، گلپایگانی، احکام روابط زن و مرد، م ۱۲۵، ص ۸۷
- (۴۴) احکام روابط زن و مرد، م ۱۲۷، ص ۸۷
- (۴۵) عروۃ الوثقی، ج ۱، ص ۵۵۱، فی الستر، مسأله ۴ و ۵
- (۴۶) امام، توضیح المسائل، م ۸۳۱؛ گلپایگانی، توضیح المسائل، م ۸۳۹؛ اراکی، توضیح المسائل، م ۸۲۵
- (۴۷) امام، ج استفتاءات، لباس مصلی، سؤالات ۵۰ تا ۵۴
- (۴۸) امام، گلپایگانی، عروۃ الوثقی، شرایط لباس مصلی، شرط پنجم
- (۴۹) امام، کتاب استفتاءات، ج ۲، ص ۸؛ گلپایگانی، توضیح المسائل، م ۸۴۱؛ اراکی، استفتاء
- (۵۰) امام، کتاب استفتاءات، ج ۱، لباس مصلی، سؤال ۵۵؛ تحریر الوسیله، م ۱۸
- (۵۱) آیه الله فاضل لنکرانی، توضیح المسائل، شروط لباس نماز گزار
- ۵- رساله توضیح المسائل آیه الله مکارم شیرازی، باب ستر در نماز
- (۵۲) تحریر الوسیله، مسأله ۱۴

- (۵۳) آیت الله سبزواری: هدایة الانام، باب شروط لباس مصلی
- (۵۵) اراکی، توضیح المسائل، م ۸۲۸
- (۵۶) تحریر الوسیله، ج ۱، ص ۲۶۴، م ۱۴
- (۵۷) امام، توضیح المسائل، م ۸۳۵
- (۵۸) امام، تحریر الوسیله، ج ۱، ص ۲۶۵
- (۵۹) امام، تحریر الوسیله، م ۱۶
- (۶۰) همان مدرک، م ۱۸
- (۶۱) همان مدرک، م ۱۹
- (۶۲) امام، گلپایگانی، عروء، شرایط لباس مصلی، شرط ششم، ص ۵۶۴
- (۶۳) اراکی، توضیح المسائل، م ۸۳۳؛ امام، توضیح المسائل، م ۸۳۹
- (۶۴) مغنیه - محمد جواد: فقه تطبیقی، ص ۱۷۹، شرایط لباس نماز گزار
- ۶- همان مدرک
- ۷- اگرچه احتیاط مستحب آن است که دو موضع را نیز پوشاند. عروء الوثقی، ج ۱، فی الستر والساتر، ص ۵۵۰ / احکام بانوان، محمد وحیدی، ص ۱۵
- ۸- ریبه: دودل شدن، شک و تردید، در اینجا یعنی ترس از فتنه وقوع در حرام و خوشگواری و خوشخواهی
- ۹- عروء الوثقی، ج ۱، ص ۵۵۹، فی الستر و الساتر، مسئله ۵
- حضرت آیه الله گلپایگانی: «احتیاط واجب این است که مرد موضعی را که معمولاً پوشیدن آن در بین مردان متعارف است در صورتی که بداند زن اجنبیه به او نگاه می کند، پوشاند.» مجمع المسائل، ص ۶۴۴، ج ۲
- گلپایگانی، توضیح المسائل، م ۲۴۴۲ و مجمع المسائل ج ۲، ص ۶۴۴ و استفتاء

احکام و حدود حجاب

احکام حجاب در اسلام مبتنی بر پشتوانه قرآنی و روایی است
آیات حجاب در قرآن جمعا ۱۴ آیه است که آیاتی خاص و آیاتی عام و برخی متشابه
و مشترک است که عمدتا بر پایه ایمان و تقوی استوار می‌باشد.

آیا احکام حجاب مختص زنان است؟

مسئله حجاب در روابط اجتماعی و خانوادگی احکام مختص زنان و آیاتی مخصوص
مردان و احکامی مشترک بین زنان و مردان دارد و اجرای برخی از احکام برای دختران
و همسران و زنان مومن یکسان لحاظ شده است لذا حجاب مختص زنان در مفهوم کلی
آن نیست بلکه برای مردان نیز هست.

احکام حجاب مخصوص زنان

یا نساء النبی لتسن کاحد من النساء ان اتقین فلا تخضعن بالقول فیطمع الذی فی قلبه
مرض و قلن قولا معروفا (سوره احزاب، آیه ۳۲)

ای زنان پیامبر شما مانند زنان دیگر نیستید اگر پرهیزکار (باتقوی) باشید پس با مردان
نامحرم به نرمی سخن نگوئید تا بیمار دلان به طمع افتند بلکه با "عفت‌ورزی در کلام"
پسندیده سخن بگوئید.

عفت در کلام:

سخن گفتن زنان با مردان نیازمند عفت‌ورزی است و رعایت تقوی ضروری می‌باشد.
خداوند خطاب به زنان می‌فرماید: فلا تخضعن بالقول فیطمع الذی فی قلبه مرض:
(سوره احزاب، آیه ۳۲) با لحن نرم و تحریک‌آمیز با مردان سخن نگوئید که در دل‌های
بیمار طمع افتد.

کسی که به نامحرم طمع می‌کند مریض است، این مرض جسمی نیست و آن را
نمی‌شود به طریق آزمایش‌های تجربی شناخت اگر این مرض را معالجه نکنند فزده‌ام
الله مرضا مرض اشان افزون می‌شود. لذا به مردان عفت‌ورزی در نگاه دستور داده شده

است.

احکام مخصوص مردان

اذا سئلتموهن متاعا فاسئلوهن من وراء حجاب ذلکم اطهر لقلوبکم و قلوبهم (سوره احزاب آیه ۵۳) و اگر از همسران پیامبر چیزی خواستید از پس پرده بخواهید، این کار دل شما و آنها را پاکتر می‌دارد، این آیه درباره زنان پیامبر است که با تسری دادن مناط شامل زنان دیگر هم می‌شود. که احتیاط نگاه کردن برای مردان و پوشش بیشتر برای زنان است.

یعنی به همان میزان که زنان وظیفه دارند خود را از نامحرمان بپوشانند، مردان نیز وظیفه دارند که حریم بین خود و زنان نامحرم را رعایت کنند و در واقع در روابط اجتماعی به منظور سالم‌داری محیط جامعه باید حائلی از عفاف بین زن و مرد باشد. بعضی‌ها گمان می‌کنند که زن مطلقاً باید پس پرده حجاب باشد ولی در واقع زن در مواجهه با مرد نامحرم باید در هاله‌ای از عفاف قرار گیرد.

آیات مشترک بین زنان و مردان

آیات عام: مثل و الذین هم لفروجهم حافظون (سوره مومنون، آیه ۵) آنان که حافظ فرجه‌شان می‌باشند آیات عام عمومیت دارد و همه مردم اعم از زن و مرد ملزم به اجرای آن هستند. پوشش فروج و پرهیز از زنا که بین زن و مرد یکسان است. و خدای تبارک و تعالی فرموده "قل للمومنین یغضوا من ابصارهم و یحفظوا فروجهم" (سوره مومنون آیه ۵) و مومنین را نهی کرده از اینکه به عورت یکدیگر نگاه کنند و مرد به عورت برادرش نگاه کند و عورت خود را از اینکه دیگران ببینند حفظ کند و نیز فرموده: "و قل للمومنات یغضن من ابصارهن و یحفضن فروجهن" (سوره نور، آیه ۳۰ و ۳۱) و زنان مومن را نهی کرده از اینکه به عورت خواهر خود نگاه کنند و نیز عورت خود را از اینکه دیگران به آن نگاه کنند حفظ نمایند.

اهم موضوعات در آیه ۳۰ و ۳۱ نور:

- ۱- مسئله نگاه و به تعبیر قرآن، غض بصر (فروبستن چشم)
 - ۲- مسئله ستر و پوشش و به تعبیر آیه، حفظ فروج
 - ۳- مسئله عدم جواز اظهار زینت برای زنان به ضرب خمار
 - ۴- استثنای مقداری از بدن، از حکم و جوب پوشش، به تعبیر "الا ما ظهر منها" وجه و کفین (صورت و دو دست)
 - ۵- استثنای افرادی که در مقابل آنها حکم الزامی پوشش از او برای زن، برداشته شده است، به تعبیر "الا لبعوتهن ..."
 - ۶- منع زنان از هرگونه عمل محرک و جلب کننده، به تعبیر "ولا یضربن بارجلهن ..."
- مسئله نگاه

۱- حرمت نظر و نگاه به فروج (عورتین)

اولاً، نگاه به عورتین، چه نگاه مرد به مرد یا مرد به زن یا بالعکس، تمام موارد حرام است. آیه کریمه می‌فرماید: "یغضوا من ابصارهم و یحفظوا فروجهم"

منظور از حفظ فروج در این آیه، حفظ نگاه است؛ یعنی باید بپوشانند و هر موضعی از بدن که واجب باشد پوشانده شود مسلماً نگاه به آن محل، حرام است؛ چون پوشاندن برای این است که دیده نشود، پس نگاه کردن به آن حرام است.

حرمت نگاه به عورتین بین فقها و مسلمین اجماعی است و قابل تردید و تشکیک نیست.

۲- حرمت نظر و نگاه زن و مرد اجنبی به یکدیگر

"قل للمومنین یغضوا من ابصارهم"

آیه اول، به قرینه آیه دوم و تقابل بین این دو آیه، خطاب به مردان و متعلق خطاب زنان است؛ یعنی مردان چشم خود را از زنان فرو گیرند و به آنها نگاه نکنند و همچنین "قل للمومنات" خطاب به زنان بوده و متعلق خطاب، مردان هستند؛ یعنی زنان نیز به مردان نگاه نکنند.

۳- جواز نظر و نگاه به صورت و دست زن اجنبی
 “الا ما ظهر” مگر آنچه که ظاهر است. منظور از “الا ما ظهر” به ضمیمه روایات، صورت و دست‌ها است در نتیجه صورت و دست از حرمت نظر به اجنبیه استثناء شده است، البته فقها در این مسئله سه قول دارند:

۱- جوار نظر به وجه کفین، بدون شهوت - ۲ عدم جواز، مطلقا - ۳ تفضیل بین دفعه اول که جایز است و دفعه بعدی که حرام است
 ۴- حرمت نظر و نگاه شهوانی مطلقا

“قل للمومنین یغضوا من ابصارهم ... و قل للمومنات یغضن” متعلق غض در آیه، هر کدام از زن و مرد است و معنای غض بصر، بستن چشم و ترک نظر نیست بلکه کنایه است از ترک استمتاع هر کدام از زن و مرد از دیگری، مگر از زوج و زوجه و مملو که پس استمتاع و لذت بردن هر کدام از زن و مرد از دیگری جز در آن مورد، حرام است. حال اگر نگاه در موردی که اصل آن جایز است همراه شد با نوعی استمتاع و لذت و شهوت، همان چیزی است که آیه از آن نهی می‌کند (مرحوم آیت الله خوئی رحمه الله علیه)

الفرج: به معنای شکاف است، اما در اضافه شدن به کلمه‌ای دیگر، معانی مختلفی دارد اگر به ضمیر یا اسم انسان اضافه شود به معنای محل مخصوص و یا کنایه از عورتین است.

عوره: هر چیزی را که انسان حیا دارد که آن را آشکار کند، عوره گویند و اگر به ضمیر انسان اضافه شود معنای همان محل مخصوص را می‌دهد.

الزینة: چیزی که وسیله و ابزار زینت است و به وسیله آن زینت می‌کنند (مایترین به زیبایی یا زیباسازی

معنای لغوی زینت با روایاتی که زینت استثناء شده در آیه کریمه را “انگشتر” معنا کرده و سازگار است اما با توجه به روایاتی که زینت استثناء شده را مقداری از بدن، مثل

“صورت و دست” تعبیر می کند و با توجه به قول اکثر مفسرین که معنای زینت را
“مواضع زینت” گرفته اند.